

Quickscan Flora en faunawet Vriezendijk, Den Ham

Definitief

Opdrachtgever:

BJZ.NU
De heer W. Bekke
Twentepoort Oost 16A
7609 RG ALMELO
T 06-21297119
E info@bjz.nu
I www.bjz.nu

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 5319

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecontroleerd</i>	<i>Datum</i>
V. de Lenne	R.J.Koops	25-10-2011

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK.....	3
2.1 Huidige situatie	3
2.2 Ruimtelijke ontwikkeling	3
3. NATUURWETGEVING	4
3.1 Flora- en faunawet	4
3.2 Natuurbeschermingswet 1998	4
3.3 Ecologische Hoofdstructuur beschermde gebieden	5
4. METHODE.....	6
4.1 Bureauonderzoek.....	6
4.2 Terreinonderzoek.....	6
5. BESCHERMDE SOORTEN	7
5.1 Flora	7
5.2 Zoogdieren.....	7
5.2.1 Vleermuizen.....	7
5.2.2 Grondgebonden zoogdieren.....	8
5.3 Vogels.....	8
5.4 Amfibieën, reptielen en vissen	9
5.5 Ongewervelden.....	10
6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11
6.1 Geen effecten N2000-gebieden en EHS.....	11
6.2 Algemene beschermde soorten	11
6.3 Broedvogels vragen om aandacht bij uitvoering.....	11
6.4 Rekening houden met de aanwezigheid van kleine modderkruiper	11
6.5 Strikt beschermde soorten aanwezig: nader onderzoek noodzakelijk.....	11

LITERATUURLIJST

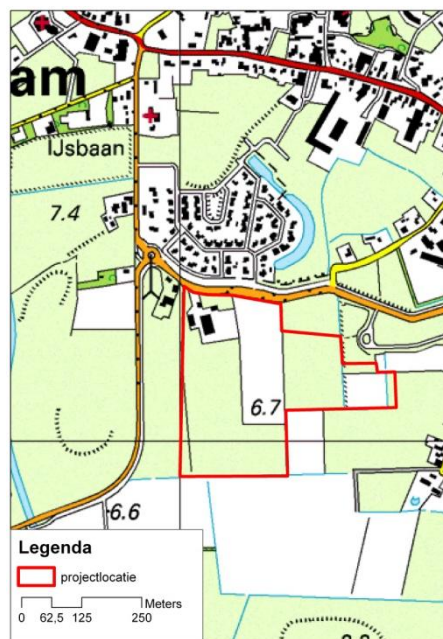
BIJLAGE 1 DE FLORA EN FAUNAWET

1. INLEIDING

De initiatiefnemer is voornemens aan de Vriezendijk te Den Ham een bedrijventerrein te realiseren.

In verband met deze voorgenomen ontwikkelingen in het plangebied is een toetsing van de plannen noodzakelijk aan de natuurwetgeving. Naar aanleiding van een flora- en faunaonderzoek moet duidelijk worden welke effecten de voorgenomen ontwikkelingen hebben op de aanwezige natuurwaarden en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen.

Het onderzoek heeft bestaan uit een visuele inspectie van het plangebied en het raadplegen van vrij beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde dier- en plantensoorten.

Figuur 1a: Projectgebied

Figuur 1b: Projectgebied en ruimere omgeving

2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK

2.1 Huidige situatie

Het projectgebied ligt aan de zuidkant van Den Ham, onder de bebouwde kom. Het plangebied omvat een agrarisch perceel dat in gebruik is als raaigrasweide, daarnaast wordt op een klein gedeelte van het plangebied maïs verbouwd. In het projectgebied is tevens een boerderij aanwezig. Het opgaande groen in het plangebied bevindt zich voornamelijk langs de Vriezendijk en op en rond het erf van de aanwezige boerderij. De beplanting bestaat voornamelijk uit zomereiken. Verder staan langs de slootkanten enkele jonge zomereiken, vogelkersen en zwarte elzen.

Onderstaande foto's geven een impressie van het plangebied en de directe omgeving:

Afbeelding 1 de aanwezige boerderij in het projectgebied

Afbeelding 2 oostkant van het projectgebied

Afbeelding 3 overzichtsfoto van het projectgebied

Afbeelding 4 de westkant van het projectgebied

2.2 Ruimtelijke ontwikkeling

De initiatiefnemer is voornemens alle bebouwing in het plangebied te slopen. Ook zal mogelijk een deel van de beplanting verwijderd worden. De verwachting is dat de aanwezige sloten in het gebied gehandhaafd blijven. Op de locatie wordt een bedrijventerrein gerealiseerd.

3. NATUURWETGEVING

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

3.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van

boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet.

De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Natuurbeschermingswet 1998

Natura 2000 is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Natura 2000 bestaat uit gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Vogelrichtlijn (79/409/EEG) en gebieden die zijn aangemeld op grond van de Europese Habitatrichtlijn (92/43/EEG). Deze gebieden worden in Nederland op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 beschermd.

Op ongeveer 2,5 kilometer afstand van het projectgebied ligt het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Met de functieverandering (bestemmingsplanwijziging van agrarisch naar een bedrijventerrein) worden vanwege de grote afstand geen negatieve effecten verwacht op dit Natura 2000-gebied. Tevens ligt dit Natura 2000-gebied aan de andere kant van Den Ham. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 is hier niet aan de orde.

3.3 Ecologische Hoofdstructuur beschermde gebieden

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is de kern van het Nederlandse natuurbeleid. De EHS is in provinciale structuurvisies uitgewerkt. In of in de directe nabijheid van de EHS geldt het 'nee, tenzij'- principe. In principe zijn er geen ontwikkelingen toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten.

Het projectgebied ligt op een afstand van ongeveer 2,5 kilometer van de EHS (Tevens N2000-gebied). Met de functieverandering (bestemmingsplanwijziging van agrarisch naar een bedrijventerrein), worden vanwege de grote afstand geen negatieve effecten of aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS verwacht. Een toetsing aan de EHS wordt daarom niet noodzakelijk geacht.

4. METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

De volgende bronnen zijn in het kader van dit onderzoek gebruikt:

- Landelijke en provinciale verspreidingsinformatie met betrekking tot planten, dagvlinders, amfibieën, reptielen, vogels en zoogdieren, met name uit verspreidingsatlassen. De landelijke verspreidingsinformatie uit atlassen, die deels gedateerd is, moet blijken of nabij de locaties in het verleden strikt beschermde soorten zijn aangetroffen. Exacte locaties of datering van de waarnemingen zijn daarbij veelal niet bekend. Deze gegevens hebben vaak betrekking op atlasblokken (5x5 kilometer). De soortgegevens hebben daarom veelal betrekking op de regio en niet specifiek op het plangebied.

De website www.waarneming.nl en www.telmee.nl zijn ook geraadpleegd. Een groot aantal amateurs kunnen op deze websites hun natuurwaarnemingen kwijt. De site wordt gecontroleerd door een validatiecommissie. Soortwaarnemingen via deze bron zijn redelijk betrouwbaar, maar kunnen moeilijk geverifieerd worden. Wel kan het een beeld geven van mogelijke soorten in de regio. Waarnemingen zijn, in tegenstelling tot atlassen, vaak tot op de exacte locatie te herleiden.

4.2 Terreinonderzoek

Het veldbezoek op 21 oktober 2011 was verkennend van aard, waarbij aan de hand van de aanwezige terreintypen het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten is bepaald. Het veldbezoek is door dhr. V. de Lenne, ecologisch adviseur van Eelerwoude, uitgevoerd bij onbewolkt weer en een temperatuur van 14°C.

5. BESCHERMDE SOORTEN

5.1 Flora

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek geen beschermde plantensoorten aangetroffen. De projectlocatie bestaat voornamelijk uit een intensief beheerde raaigrasweide. Beschermde plantensoorten worden op basis van de aangetroffen biotopen niet verwacht, aangezien geschikte groeiplaatsen voor beschermde soorten ontbreken.

Effecten en ontheffing

Omdat geen beschermde plantensoorten verwacht worden wordt nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing niet noodzakelijk.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens het veldbezoek beoordeeld of de locatie geschikt is voor vleermuizen. Op basis van de actuele verspreiding van vleermuizen en de situatie in het plangebied kunnen de volgende algemene soorten binnen het plangebied verwacht worden: gewone dwergvleermuis, laatvlieger en eventueel rosse vleermuis.

Bij het onderzoek wordt onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied.

Verblijfplaats

Bebouwing binnen het plangebied is geschikt voor gebouwbewonende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger. De aanwezige woning biedt mogelijkheden als verblijfplaats in het dak, spouwmuur en achter boegboorden en betimmering. Verblijfplaatsen van boombewonende soorten zoals rosse vleermuis worden niet verwacht in het plangebied, geschikte holten of spleten zijn namelijk niet aangetroffen.

Vliegroute en/of foerageergebied

Het is mogelijk dat vleermuizen het plangebied gebruiken als foerageergebied. In de luwte van de bomen en op het aanwezige erf kunnen laatvlieger en gewone dwergvleermuis foerageren. Het is niet aannemelijk dat het plangebied deel uitmaakt van een (belangrijke) vliegroute. In het plangebied zijn geen lijnvormige elementen aanwezig die in verbinding staan met elkaar.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuizen en hun verblijfplaatsen zijn in de Flora- en faunawet beschermd. Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van de verblijfplaats(en) en de functionele leefomgeving van de aanwezige soort(en) dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Op dit moment is in en rondom het plangebied beperkte verlichting aanwezig en in de nieuwe situatie zal de verlichting fors toenemen. Een aantal nachttactieve dieren, zoals bepaalde vleermuissoorten, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er wordt dan ook geadviseerd om verlichting tot een minimum te beperken in het plangebied en belichting van o.a. landschapselementen te voorkomen. Dit kan o.a. door gerichte verlichting (met leds) aan te brengen.

Verblijfplaatsen

Het is mogelijk dat het plangebied gebruikt wordt als verblijfplaats. Op basis van dit onderzoek kan echter niet bepaald worden welke functie het plangebied exact heeft voor vleermuizen (welk type verblijfplaats) en welke effecten de ruimtelijke ontwikkelingen hebben op de aanwezige soorten. Aan de hand van aanvullend, jaarrondonderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen dient bepaald te worden wat het effect is van de ruimtelijke ontwikkelingen op vleermuizen.

Vliegroute en foerageergebied

Met de ruimtelijke ontwikkelingen worden geen effecten verwacht op vleermuizen die foerageren of een vliegroute hebben.

Nader onderzoek naar verblijfplaatsen is voor vleermuizen van toepassing.

5.2.2 Grondgebonden zoogdieren

Tabel 1-soorten

In het plangebied kunnen een aantal algemene grondgebonden zoogdieren voorkomen, zoals egel, haas, hermelijn, konijn, mol, wezel en (spits)muizen. Allen staan op tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Tabel 2 en 3-soorten

Het is aannemelijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het leefgebied (foerageergebied) van de steenmarter vanwege de grootte van het plangebied. Het leefgebied moet echter gekarakteriseerd worden als suboptimaal habitat vanwege de monotoomheid van het gebied en de beperkte dekking. De steenmarter beschikt over een zeer groot leefgebied (gemiddeld 75 ha.) en kan in een nacht grote afstanden afleggen (gemiddeld 5 km).

Andere zwaardere beschermde grondgebonden zoogdieren (o.a. das en waterspitsmuis) worden niet verwacht vanwege het ongeschikte biotoop en/of het bekende verspreidingsgebied van de soorten. Ook veldspitsmuis wordt niet verwacht binnen het plangebied. Het plangebied valt buiten het huidige bekende verspreidingsbiotoop van veldspitsmuis.

Effecten en ontheffing

Tabel 1-soorten

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde zoogdieren van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen negatieve invloed op de gunstige staat van instandhouding van de lokale populatie. Voor deze soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel geldt de algemene zorgplicht ten aanzien van deze soorten.

Tabel 2 en 3-soorten

Mogelijk dat de steenmarter voorkomt in het plangebied. De steenmarter is een soort met een groot aanpassingsvermogen. Hij komt voor in zowel structuurrijke landschappen met heggen, houtwallen en bosranden, maar ook in gebouwen in de bebouwde kom. Het is dan ook aannemelijk dat de locatie ook in de toekomst onderdeel uitmaakt van het leefgebied. Er worden geen negatieve effecten verwacht op de steenmarter. Voor de steenmarter blijft na de ontwikkeling voldoende leefgebied voorhanden.

Andere zwaardere beschermde grondgebonden zoogdieren (o.a. das, veldspitsmuis en waterspitsmuis) worden niet binnen het plangebied verwacht vanwege de suboptimale biotoop en/of het bekende verspreidingsgebied van de soorten. Op deze soorten wordt dan ook geen negatieve effecten verwacht.

Aanvullend onderzoek en het aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet is voor beschermde grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Algemene broedvogels en categorie 5

De aangetroffen vogels in en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels. Onder andere de volgende vogelsoorten maken gebruik van het plangebied en de omgeving; koolmees, merel, houtduif, winterkoning en waarschijnlijk spreeuw. In de weilanden kunnen weidevogels als Kievit, scholekster en mogelijk grutto voorkomen.

Mogelijk dat deze soorten ook in of in de (directe) omgeving van het plangebied broeden. Daarnaast zijn veldleeuwerik en watersnip waargenomen, hierbij gaat het hoogstwaarschijnlijk om exemplaren op trek. De koolmees en spreeuw vallen onder categorie 5 van de lijst jaarrond beschermde vogelnesten.

Categorie 1-4

Ten tijde van het veldbezoek zijn enkele foeragerende huismussen in het projectgebied vastgesteld. De (vaste) rust- en verblijfplaats van deze soort is jaarrond beschermd. Het aantal broedparen is in deze periode van het jaar echter niet vast te stellen. Andere soorten waarvan de vaste rust- en verblijfplaats jaarrond beschermd zijn, zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht.

Effecten en ontheffing

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen¹ uitgevoerd mogen worden.

Categorie 5

In de sinds augustus 2009 geldende 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' zijn in categorie 5 van deze lijst een aantal vogelsoorten opgenomen die ook in het plangebied voor (kunnen) komen. Het gaat om een groep van broedvogelsoorten die vaak terugkeert naar de plaats waar ze hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen verloren is gegaan, uit te wijken naar andere locaties in de omgeving. In deze situatie gaat het om ondermeer om koolmees en spreeuw. Het gaat dan voor deze soorten om een beperkt aantal broedparen van (vrij) algemeen voorkomende soorten. In het plangebied verdwijnt mogelijk een potentiële broedlocatie van bovengenoemde soorten.

Echter een significant negatief effect op deze soorten wordt uitgesloten.

Categorie 1-4

Het is waarschijnlijk dat huismus gebruik maakt van de bebouwing in het plangebied als vaste rust- en verblijfplaats. Nader veldonderzoek moet uitwijzen of deze soorten ook daadwerkelijk gebruik maken van de projectlocatie. Dit kan voorafgaand aan het nader onderzoek naar vleermuizen meegenomen worden.

5.4 Amfibieën, reptielen en vissen

Amfibieën

Een aantal soorten, zoals kleine watersalamander, bruine kikker en gewone pad kunnen het plangebied gebruiken als landbiotoop en voortplantingsbiotoop. Binnen het plangebied zijn diverse watergangen aanwezig. Strikt beschermde amfibieënsoorten worden niet verwacht binnen het plangebied vanwege het ongeschikte habitat voor deze soorten. Er zijn ook geen verspreidingsgegevens bekend van strikt beschermde amfibieën rondom het plangebied.

Reptielen

Beschermde reptielen zijn gebonden aan specifieke terreinen en binnen het plangebied ontbreekt geschikt biotoop zoals heideterreinen en venranden.

Vissen

In de sloten rond het plangebied de beschermde kleine modderkruiper voorkomen.

Effecten en ontheffing

De ingreep kan leiden tot een (tijdelijke) verstoring van leefgebied van de genoemde amfibieën van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Het gaat om vermoedelijk (zeer) kleine aantallen. Van negatieve effecten op populatieniveau zal geen sprake zijn. Genoemde soorten zijn licht beschermd en vrijgesteld van de ontheffingsplicht bij ruimtelijke ingrepen. Er worden geen effecten verwacht op reptielen en vissen.

¹ In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

Kleine modderkruiper

In de sloten rond het plangebied kan de beschermde kleine modderkruiper voorkomen. Wanneer deze sloten gedempt worden dienen een aantal mitigerende maatregelen genomen te worden om negatieve effecten te voorkomen.

- Het te dempen deel dient afgezet te worden.
- De aanwezige kleine modderkruipers (en overige vissen) worden weggevangen (met een steeknet) en dienen direct overgezet te worden naar nabij gelegen sloten.

5.5 Ongewervelden

Voorkomen en functie

De overige in de Flora- en faunawet opgenomen soorten zijn dusdanig zeldzaam en grotendeels gebonden aan specifieke biotopen zoals heide, hoogveen, laagveen en beken, dat het zeer onwaarschijnlijk is dat het plangebied voor deze soorten een functie vervult.

Effecten en ontheffing

Het aanvragen van een ontheffing of het uitvoeren van nader onderzoek is niet van toepassing.

6. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

6.1 Geen effecten N2000-gebieden en EHS

Op basis van deze quickscan worden geen effecten op beschermde natuurgebieden (Natura 2000-gebied en/of Ecologische Hoofdstructuur) verwacht. Door de grote afstand en de aard van het voornemen worden geen negatieve effecten verwacht op het nabij gelegen Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Reggegebied of aantasting van de wezenlijke waarden en kenmerken van de EHS. Een toetsing in het kader van deze natuurwetgeving en -beleid is derhalve niet noodzakelijk geacht.

6.2 Algemene beschermde soorten

Met de voorgenomen ruimtelijke ingrepen gaat voor tabel 1-soorten weliswaar leefgebied verloren, maar van negatieve effecten op populaties is geen sprake. Wel kunnen op individueel niveau (tijdelijk) negatieve effecten optreden, bijvoorbeeld door verlies van leefgebied. Deze licht beschermde soorten behoren tot de categorie 'niet ontheffingsplichtig bij ruimtelijke ingrepen'. Wel geldt ook voor deze soorten de algemene zorgplicht.

6.3 Broedvogels vragen om aandacht bij uitvoering

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. Ook handelingen die een vaste rust- of verblijfplaats van beschermde vogels verstoren zijn niet toegestaan. In de praktijk betekent dit dat versturende werkzaamheden alleen buiten het broedseizoen² uitgevoerd mogen worden.

In tabel 1 is een samenvatting gegeven van de resultaten van (mogelijk) aanwezige bescherm-

de flora en fauna in het plangebied, de effecten op deze soorten en de te nemen stappen.

6.4 Rekening houden met de aanwezigheid van kleine modderkruiper

Wanneer de aanwezige sloten in het plangebied gedempt worden dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheid van kleine modderkruiper. Dit betekent:

- Het te dempen deel dient afgezet te worden.
- De aanwezige kleine modderkruipers (en overige vissen) worden weggevangen (met een steeknet) en dienen direct overgezet te worden naar nabij gelegen sloten.

Wanneer aan deze voorwaarden voldaan wordt, wordt niet verwacht dat negatieve effecten op kleine modderkruiper zullen optreden.

Indien bovengenoemde maatregelen niet worden uitgevoerd dient alsnog ontheffing aangevraagd te worden.

6.5 Strikt beschermde soorten aanwezig: nader onderzoek noodzakelijk

Geconcludeerd wordt dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor een aantal strikter beschermde diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet, het gaat hierbij om vleermuizen en huismus. Nader onderzoek is voor deze soorten noodzakelijk

Nader onderzoek naar verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen in het plangebied is noodzakelijk. Tevens dient er nader onderzoek uitgevoerd te worden naar (vaste) rust- en verblijfplaatsen van huismus. Dit kan voorafgaand het vleermuisonderzoek worden uitgevoerd.

² In het kader van de Flora- en faunawet wordt voor het broedseizoen geen standaardperiode gehanteerd. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. Globaal gaat het echter om de periode van 15 maart tot 15 juli.

Het vleermuisonderzoek kan slechts in een beperkte periode van het jaar worden uitgevoerd. Voor vleermuizen moet een onderzoek bestaande uit vier veldbezoeken van april tot en met september worden uitgevoerd conform het landelijk geldende vleermuisprotocol..

Afhankelijk van wat wordt aangetroffen bij het nader onderzoek kan dit consequenties hebben voor de planning en wijze van de uitvoering van werkzaamheden. Daarnaast kunnen zogenaamde compenserende maatregelen noodzakelijk zijn. Bij een nader onderzoek zullen deze aspecten tevens worden meegenomen.

Tabel 1. Resultaten aanwezige beschermde flora en fauna binnen het plangebied

Tabel	Soort(groep)	Gebruik gebied	Effect ruimtelijke ontwikkelingen	Ontheffing	Vervolg Nader onderzoek / mitigerende en/of compense- rende maatregelen
1	Algemene grondgebonden zoogdieren	Vaste verblijfplaats / foeragegebied	Aantasting leefgebied, doden , tijdelijk verstoring	Nee	Zorgplicht
1	Algemene amfibieën	Landbiotoop/overwinteringbiotoop	Aantasting leefgebied, doden, tijdelijk verstoring	Nee	Zorgplicht
2	vissen	Mogelijk aanwezig	Aantasting leefgebied, doden, ver- storing	Nee	Mits mitigerende maatregelen uitgevoerd worden
3	Vleermuizen	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Nader onderzoek van april tot september
V	Vogels	Broedlocatie	Aantasting leefgebied, tijdelijk verstoring,	Nee, mits	Zorgplicht , werkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren
V5	Vogels–categorie 5	Broedlocatie	Aantasting leefgebied, tijdelijk verstoring,	Nee, mits	Zorgplicht , werkzaamheden buiten broedseizoen uitvoeren
V1-4	Huismus	Onbekend	Onbekend	Onbekend	Nader onderzoek

LITERATUURLIJST

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., D. Klees, G. Muskens, 2010. *De steenmarter*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C, & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV / Contactgroep Zoogdiereninventarisatie, Utrecht / Arnhem.

Hoekstra, B. et al., 2010. *Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Koninklijke Vermande, 1999-2007, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag.

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging & Gegevensautoriteit Natuur 2010, 5 maart 2010. *Vleermuisprotocol 2010*.

www.waarneming.nl

www.zoogdierverseniging.nl

BIJLAGE 1 DE FLORA EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde inheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogel-nesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.

- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
- 3 Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

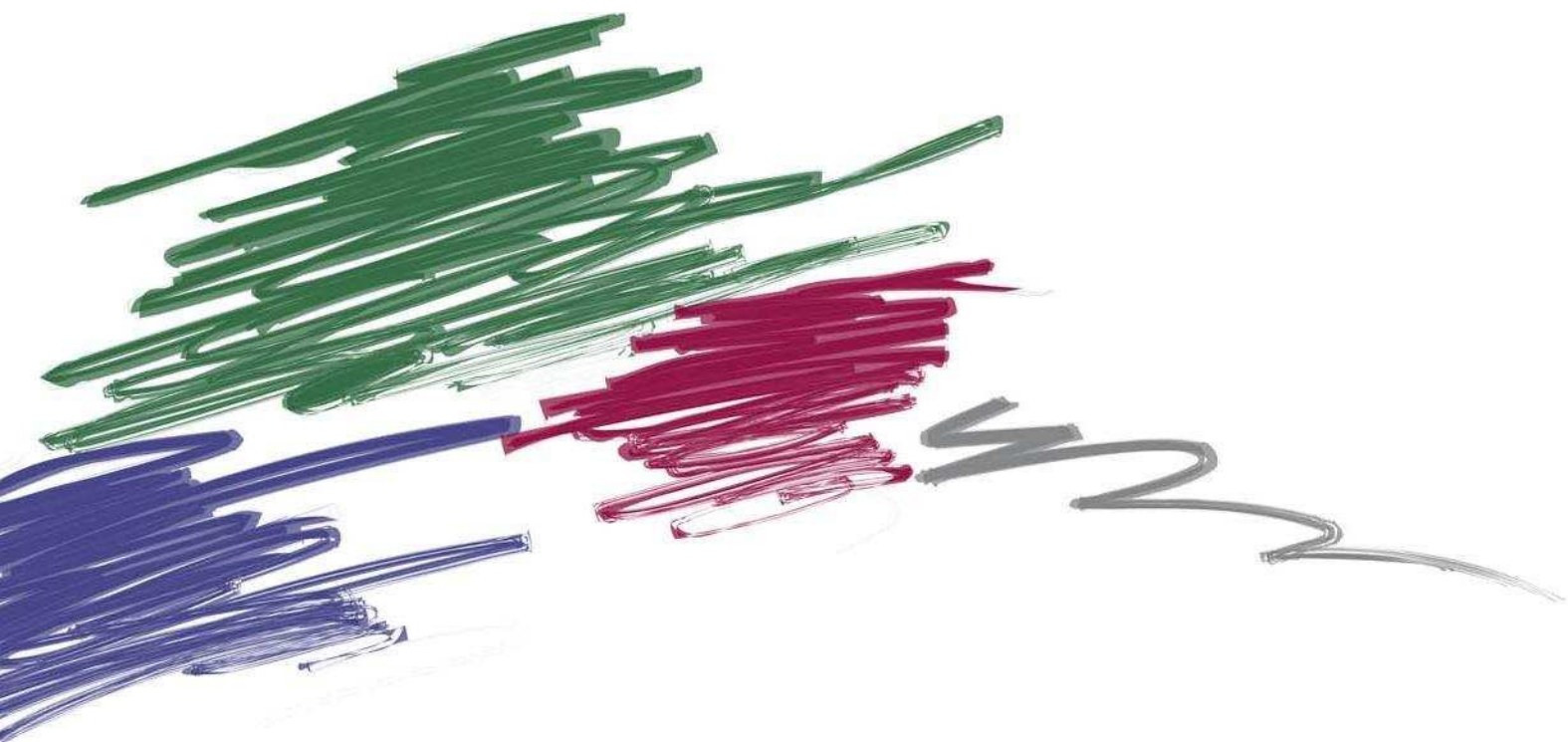
- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

Nader onderzoek vleermuizen en huismus

Vriezendijk, Den Ham

Nader onderzoek vleermuizen en huismus

Vriezendijk, Den Ham

Definitief

Opdrachtgever

BJZ.NU
De heer W. Bekke
Twentepoort Oost 16A
7609 RG ALMELO
T 06-21297119
E info@bjz.nu
I www.bjz.nu

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Postbus 53
7470 AB Goor
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 33 15
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

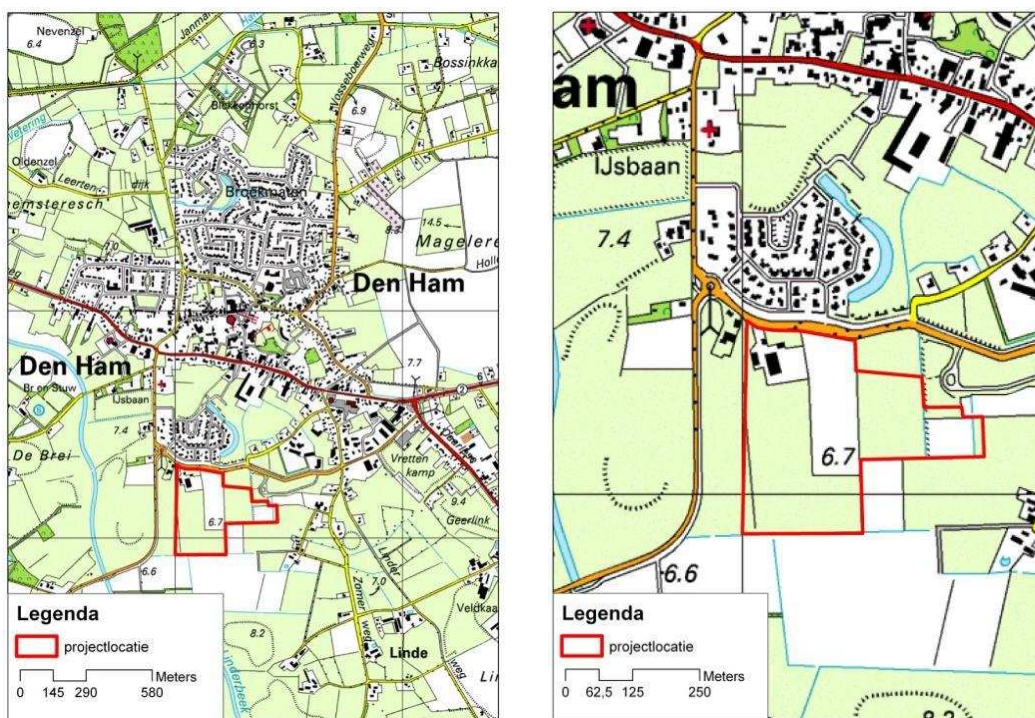
Projectnummer: P5319.1
Datum: 10-9-2012
Projectleider: R.J. Koops
Opgesteld: S. Boekhout
Gecontroleerd: R. Heins

© Eelerwoude 2012, niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van Eelerwoude bv.

De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig afdrucken.

INHOUD

1	INLEIDING.....	5
2	HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING	7
2.1	Huidige situatie.....	7
2.2	Ruimtelijke ontwikkeling	7
3	NATUURWETGEVING	9
3.1	Flora- en faunawet beschermd flora en fauna	9
4	METHODE.....	11
4.1	Vleermuizen	11
4.2	Huismus.....	11
5	BESCHERMDE SOORTEN EN EFFECTEN	13
5.1	Vleermuizen	13
5.2	Huismus.....	14
6	CONCLUSIE EN VERVOLG	17
	LITERATUURLIJST	19
	BIJLAGE 1 FLORA- EN FAUNWET	20
	BIJLAGE 2 VERSPREIDINGSKAART	24
	BIJLAGE 3 FACTSHEET HUISMUS	26

Figuur 1. Ligging en begrenzing plangebied.

1

INLEIDING

In verband met de voorgenomen ontwikkelingen aan de Vriezendijk in Den Ham is in oktober 2011 een quickscan Flora- en faunawet uitgevoerd. Binnen het plangebied zijn voornemens een bedrijventerrein te realiseren. Uit het verkennende onderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied een geschikt leefgebied vormt voor een aantal strikter beschermde diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet. Het gaat hierbij om vleermuizen en huismus. Zie figuur 1 voor de ligging en begrenzing van het plangebied.

Nader onderzoek dient uit te wijzen of vleermuizen en huismus daadwerkelijk van het plangebied gebruik maken als (onderdeel van hun) leefgebied. In het voorjaar, de zomer en het najaar van 2012 heeft dit nader onderzoek plaatsgevonden. In dit rapport worden de resultaten van dit nadere onderzoek gepresenteerd en getoetst aan de Flora- en faunawet. Dit rapport dient tezamen met het verkennende onderzoek (quickscan Flora- en faunawet Vriezendijk, Den Ham) gelezen te worden. Samen vormen de rapporten de toetsing aan de Flora- en faunawet.

Foto's 1 t/m 4. Impressie van het plangebied

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt aan de zuidkant van Den Ham en wordt ten noorden begrenst door de Vriezendijk, ten oosten door de Kroezenhoek, ten zuiden door weilanden en ten westen door de Marleseweg.

Het plangebied omvat een agrarisch perceel waarbij het merendeel van het grondoppervlakte bestaat uit raaigrasweide en een klein gedeelte uit maïs. In het plangebied is tevens een boerderij aanwezig met diverse opstallen. De opstallen betreffen voormalige veestallen en worden tegenwoordig gebruikt als opslag van materiaal en machines. Het opgaande groen in het plangebied bevindt zich voornamelijk langs de Vriezendijk en rond de aanwezige boerderij. De beplanting bestaat grotendeels uit zomereiken en struiken. Verder staan langs de slootkanten enkele jonge zomereiken, vogelkersen en zwarte elzen. Zie foto's 1 t/m 4 voor een gebiedsimpresie.

2.2 Ruimtelijke ontwikkeling

Op de locatie wordt een bedrijventerrein gerealiseerd. Ten behoeve van deze realisatie wordt alle bebouwing in het plangebied gesloopt. Ook zal mogelijk een deel van de beplanting verwijderd worden. De verwachting is dat de aanwezige sloten in het gebied gehandhaafd blijven en dat verlichting in het gebied toeneemt.

3

NATUURWETGEVING

3.1 Flora- en faunawet beschermd flora en fauna

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde vleermuissoorten.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een onderzoek naar vleermuizen en huismus. Gegevens met betrekking tot andere beschermde soorten worden aangehaald in het rapport 'Quickscan Flora- en faunawet Vriezendijk, Den Ham'. Samen vormen de rapporten de toetsing aan de Flora- en faunawet.

4.1 Vleermuizen

Het onderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van soortensamenstelling, aantallen, gebruiksfunctie van het gebied voor vleermuizen en het vaststellen van verblijfplaatsen (kraamverblijven, winterverblijfplaatsen, zomerverblijven etc.), vliegroutes en foerageergebieden. Het veldonderzoek heeft zich voornamelijk gericht op de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

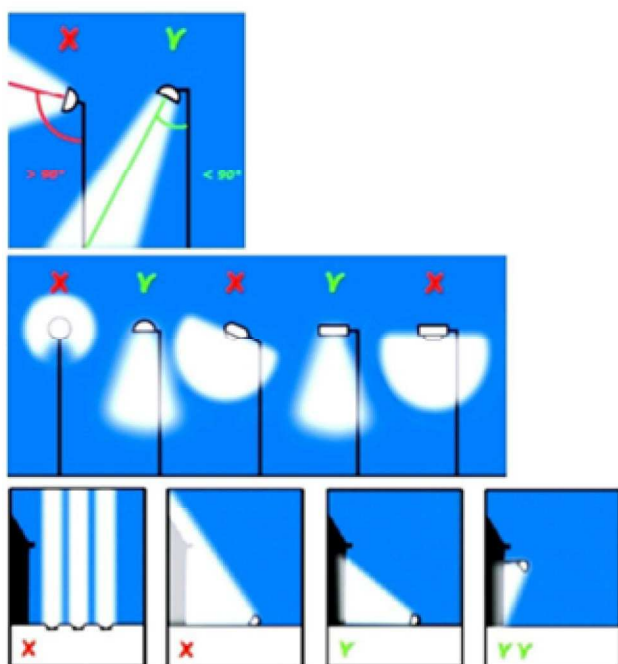
De veldbezoeken hebben plaatsgevonden in de avonduren (start ruim voor zonsondergang tot ruim daarna). De vleermuisinventarisaties zijn op de volgende data uitgevoerd: 5 juni, 16 juli, 22 augustus en 4 september 2012. De weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken waren gunstig voor het waarnemen van vleermuizen (weinig wind, geen neerslag, > 12° C).

Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D100 in combinatie met een Pettersson D240X. Hiermee kunnen de ultrasone geluiden die vleermuizen tijdens het vliegen uitzenden voor het menselijk gehoor hoorbaar gemaakt worden.

Bij de uitvoering van het vleermuisonderzoek is gewerkt conform het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat op 24 februari 2012 door het Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, de Zoogdiervereniging en de Gegevensautoriteit Natuur is geactualiseerd voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek.

4.2 Huismus

Vanwege de beperkte omvang van het gebied is besloten het onderzoek naar de aanwezigheid van verblijfplaatsen van huismus uit te voeren voorafgaand het onderzoek naar vleermuizen. Tijdens het onderzoek is gelet op roepende huismussen (mannetjes) en deze zijn, indien aangetroffen, gekarteerd op kaart.

Figuur 1. Voorbeelden van verschillende type armaturen en plaatsingen om lichthinder op nachttactieve soorten te voorkomen.

5

BESCHERMDE SOORTEN EN EFFECTEN

5.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Tijdens het veldwerk is gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis in het plangebied vastgesteld. Hieronder worden de waarnemingen toegelicht. Bijlage 2 geeft de verspreidingskaart weer van de aangetroffen vleermuissoorten.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is in Nederland de meest algemene vleermuissoort. De soort wordt veelvuldig waargenomen in stedelijk gebied. Verblijfplaatsen zijn in Nederland vooral in gebouwen aangetroffen. Voorbeelden van verblijfplaatsen in gebouwen zijn ruimtes in spouwmuren en achter boeiboorden en gevelbetimmering.

Van de gewone dwergvleermuis zijn diverse individuen waargenomen. De soort foerageert in kleine aantallen op en rond het plangebied, met name rondom de groenelementen. Het gaat hierbij om enkele dieren (vijf exemplaren). Kraam- of zomerverblijfplaatsen zijn niet vastgesteld. Tijdens de baltsronden is tussen de foeragerende dieren een baltsend mannetje waargenomen. Actief baltsende vleermuizen zijn niet aangetroffen in het plangebied. Uit- of invliegende dieren in de balts- en paarperiode zijn niet vastgesteld en er zijn geen aanwijzingen verkregen dat winterverblijfplaatsen aanwezig zijn in de te slopen bebouwing.

Laatvlieger

In Nederland komt de laatvlieger vrij algemeen voor, al laat de soort wel een dalende trend zien. Laatvlieger jaagt boven open tot halfopen landschap. Dit vooral in de beschutting van opgaande groenelementen zoals bosranden, houtwallen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland, voor zover bekend, alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich onder andere in de spouwmuur, ongebruikte dakruimten, achter en onder (dak)betimmering en onder daklijsten en dakpannen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen.

Laatvlieger is gedurende de veldbezoeken enkel passerend waargenomen. Dit betroffen één individu. Verblijfplaatsen of aanwijzingen daartoe zijn in het plangebied niet waargenomen. De soort heeft weinig binding met het plangebied.

Rosse vleermuis

Rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap

gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer.

Ook van rosse vleermuis is enkel één individu passerend waargenomen. Verblijfplaatsen of aanwijzingen daartoe zijn in het plangebied niet waargenomen. Ook deze soort heeft weinig binding met het plangebied.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuizen en hun verblijfplaatsen zijn in de Flora- en faunawet beschermd. Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van de verblijfplaats(en) en de functionele leefomgeving van de aanwezige soort(en) dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Met de voorgenomen ruimtelijke ontwikkelingen zijn geen negatieve effecten te verwachten op de aanwezige vleermuizen. Zowel gewone dwergvleermuis, laatvlieger als rosse vleermuis zijn alleen foeragerend en/of passerend waargenomen in het plangebied. De ontwikkeling heeft geen invloed op de functionaliteit van het foerageergebied of vliegroute. Na de realisatie blijft het foerageergebied en de vliegroutes behouden. Verblijfplaatsen of aanwijzingen daartoe zijn in het plangebied niet vastgesteld

Een aantal nachttactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden, zoals watervleermuis, en er zijn soorten die rond lantaarnpalen jagen, zoals rosse vleermuis. Op dit moment is binnen en rondom het plangebied weinig verlichting aanwezig en in de nieuwe situatie zal dit enigszins toenemen. De aangetroffen soorten gelden niet als bijzonder gevoelig voor verstoring door verlichting, maar er dient wel te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen (figuur 1, bladzijde 12). Dit kan o.a. door gerichte verlichting (met leds) aan te brengen. Gekozen kan worden voor de toepassing van vleermuisvriendelijke verlichting. Uit recent onderzoek is gebleken dat amberkleurige verlichting vleermuisvriendelijk is. Op de site van de Zoogdiervereniging Nederland (www.zoogdiervereniging.nl) is hierover meer informatie te vinden.

Indien rekening gehouden wordt met verlichting en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen wordt voorkomen is het aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet voor vleermuizen niet noodzakelijk.

5.2 Huismus

Voorkomen en functie

Ondanks dat het plangebied potentie biedt voor huismus, zijn tijdens de veldbezoeken in de te slopen opstallen geen verblijfplaatsen van huismus waargenomen of aanwijzingen hiertoe verkregen. Mogelijk dat wel in de omgeving broedparen aanwezig zijn van huismus.

Effecten en ontheffing

Tijdens het onderzoek is niet naar voren gekomen dat verblijfplaatsen van huismus aanwezig zijn in de te slopen opstallen. Negatieve effecten op huismus zijn dan ook niet te verwachten. Wel wordt geadviseerd in de toekomstige situatie nestkasten, mussenpannen en/of vogelvides voor huismus aan te bieden. Dit in combinatie met geschikte aanwezige of aan te planten beplanting. Dit is echter geen verplichting vanuit de Flora- en faunawet, maar een advies. De soort is de laatste twintig jaar sterk in aantal afgenomen. Dit heeft geresulteerd in een landelijke afname van meer dan 50% van het aantal broedparen. Deze trend lijkt zich nog steeds voort te zetten. De soort staat momenteel op de Rode Lijst met bedreigde broedvogels. Over de oorzaken voor de achteruitgang van de huismus wordt druk gespeculeerd, maar verlies aan goede nestplaatsen speelt daarbij een rol. Woningisolatie en moderne daken, waardoor geen ruimte meer beschikbaar is, zijn hiervan voorbeelden. (Bron: Vogelbescherming). Door het aanbieden van nestkasten, mussenpannen en/of vogelvides wordt de huismus een handje geholpen. Nestkasten kunnen besteld worden via Vivara (www.vivara.nl) en Waveka (www.waveka.nl). In bijlage 3 is een factsheet van huismus toegevoegd. Deze factsheet gaat kort in op de leefomgeving van huismus, zoals het voedsel, het broedseizoen en de ideale huisomgeving.

Indien rekening wordt gehouden met broedende vogels, is nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing Flora- en faunawet niet aan de orde voor beschermde vogels. Wel wordt geadviseerd nestkasten, mussenpannen en/of vogelvides voor huismus op te hangen.

6

CONCLUSIE EN VERVOLG

Op basis van het aanvullend vleermuisonderzoek wordt geconstateerd dat het plangebied door een klein aantal vleermuizen gebruikt wordt. In het plangebied zijn gewone dwergvleermuizen, laatvlieger en rosse vleermuis foeragerend en/of passerend aangetroffen. Verblijfplaatsen van vleermuizen of aanwijzingen daartoe zijn binnen het plangebied niet waargenomen. Negatieve effecten op vleermuizen als gevolg van de werkzaamheden zijn dan ook niet te verwachten. Wel dient te allen tijde rekening te worden gehouden met verlichting door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen.

Tijdens het onderzoek zijn geen verblijfplaatsen van huismus of aanwijzingen daartoe waargenomen. Negatieve effecten op huismus als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen worden dan ook niet verwacht. Wel wordt geadviseerd in de toekomstige situatie nestkasten, mussenpannen en/of vogelvides voor huismus aan te bieden. Dit is echter geen verplichting vanuit de Flora- en faunawet, maar een advies. Voor meer informatie zie ook paragraaf 5.2 en de factsheet huismus in bijlage 3.

Indien rekening wordt gehouden met verlichting en broedende vogels, is een ontheffing Flora- en faunawet niet noodzakelijk. De voorgenomen ontwikkeling kan doorgang vinden in het kader van de Flora- en faunawet.

LITERATUURLIJST

- Douma, M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode (2011). *De Zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970 t/m 2010*. Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Dienst Regelingen (2009). *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijk ingrepen*.
- Eelerwoude, 2011. Quickscan flora- en faunawet Molenweg 10, Olst. Eelerwoude, Goor.
- Koninklijke Vermande (1999-2009). Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3, 4 en 5. SDU Uitgeverij, Den Haag
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2004). *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.
- Limpens, H., K. Mostert en W. Bongers (1997). *Atlas van de Nederlandse Vleermuizen*. Utrecht: KNNV Uitgeverij
- Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004). *Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen*. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdierverseniging, Arnhem
- Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging & Gegevensautoriteit Natuur 2010, 5 maart 2010. *Vleermuisprotocol 2010*.

BIJLAGE 1 FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregelgeving (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;

- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun

voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en

vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

1. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2 VERSPREIDINGSKAART

BIJLAGE 3 FACTSHEET HUISMUS

HUISMUS

Steden en dorpen voor vogels en mensen

Vogelbescherming Nederland

Een wereld zonder vogels is als een bos zonder bomen. Vogels maken deel uit van de gehele leefgemeenschap op aarde. Van de 10.000 vogelsoorten wereldwijd is maar liefst één vijfde bedreigd. In Nederland staan 78 soorten op de Rode Lijst. Vogelbescherming komt op voor vogels en hun leefgebieden en draagt zo bij aan het behoud van de natuur en een leefbare wereld. Voor vogels en mensen.

Vogels en de verstedelijking

De beleving van vogels is gelukkig niet iets exclusiefs voor de natuur. Vogels leven ook in de nabijheid van mensen. Op en rond boerderijen bijvoorbeeld, maar ook in steden en dorpen. Soorten als huismus en gierzwaluw zijn zelfs sterk aan de bebouwde omgeving gebonden. Vogelbescherming maakt werk van een stedelijke

omgeving waar het voor vogels en mensen goed toeven is. Samen met iedereen die de leefomgeving een warm hart toedraagt. Want een stad of dorp zonder vogels is een levenloze stad!

Factsheet

Vogelbescherming wil het enthousiasme voor een vogelvriendelijke leefomgeving breed uitdragen en de betrokkenheid daarbij van mensen stimuleren. Want de leefomgeving maken we samen! Vogelbescherming heeft daarvoor een gevarieerd voorlichtingsaanbod en divers informatiemateriaal. Zoals deze factsheets, met basisinformatie over vogelsoorten en hoe we hun leefomgeving in stad of dorp kunnen verbeteren. Daarnaast zijn er in diverse gemeenten Stadsvogeladviseurs actief. Zij staan de bij de stedelijke inrichting betrokken partijen met raad en daad bij.

FOTO: RUUD VAN BEUSEKOM

Tekst: Yvonne Stokman, Angela Nagel, Elly Boddeke. Vormgeving: John Bonnet. Eindredactie: Vogelbescherming Nederland.

Voedsel

- Volwassen mussen: vooral zaden (meer dan 90%), bessen, bloemknoppen en insecten. Graag broodkruimels!
- Jongen: in de eerste twee weken voornamelijk insecten zoals vliegen, muggen, bladluizen, rupsen en zelfs spinnen. Daarna als volwassen mus.

Nestgelegenheid

- Huismussen broeden in holtes en nisjes, soms in dichte struiken. Nest wordt gemaakt onder dakpannen en in gaten en kieren van gebouwen. Ook wel in boomholtes en nestkasten.
- Beetje slordig nest van takjes, stro, veertjes, plujsjes en dierenharen.
- In de winter wordt het nest als slaapplek gebruikt.
- Huismussen broeden in kleine tot middelgrote kolonies.

Broedseizoen

- Van april tot september, 2 tot 3 legfels.
- Per broedsel 4 tot 6 eieren.
- Broedduur 12 tot 14 dagen.
- Jongen vliegen na 14 tot 16 dagen uit.

Bijzonderheden

- Sinds 1980 is het aantal huismussen in ons land gehalveerd. Huidige schatting: 500.000-1.000.000 paartjes.
- Mussen zijn sociale vogels. Eten, een zandbad nemen en slapen doen ze samen.
- Mussen kennen ook een sociale balts waarbij meerdere mannetjes achter één vrouwtje aanzitten.
- Bij de huismussen in een kolonie gaat de broedtijd gelijk op.
- Nestplaatsen van huismussen zijn het jaar rond beschermd.
- De huismus staat op de Nederlandse Rode lijst als gevoelige soort.

De ideale huismusomgeving

- Groene struiken, hagen of gevelbegroeiing als schuilplaats en voor insecten.
- Inheemse zaadrijke gewassen zoals straatgras.
- Ruim aanbod nestgelegenheid.
- Continu voedsel in directe omgeving.
- Water om te drinken en te baden.
- Zanderige plekken voor een zandbad (tegen parasieten in verenpak).

Een handje helpen

- Er zijn diverse mogelijkheden om nestgelegenheid te creëren.
- Vogelvide achter de onderste rij dakpannen.
- Bij renovatie of nieuwbouw van huizen: neem contact op met de opdrachtgever voor het installeren van vogelvides.
- Nestkasten (mussen leven sociaal, dus meerdere kasten).
- Mussenflat (een grote nestkast met meerdere nestplekken).
- Zorg voor een compleet habitat op een klein oppervlak. Zijn alle elementen uit de ideale mussenomgeving aanwezig? Alleen nestplaatsen aanbieden is niet voldoende.
- Neem voor wijkgerichte maatregelen contact op met een Stadsvogeladviseur van Vogelbescherming Nederland.

Meer informatie

www.vogelvide.nl

Brochure: Meer vogels in de tuin (Vogelbescherming Nederland).

Boek: Stadsvogels. Bouwen, beleven, beschermen (Tirion).

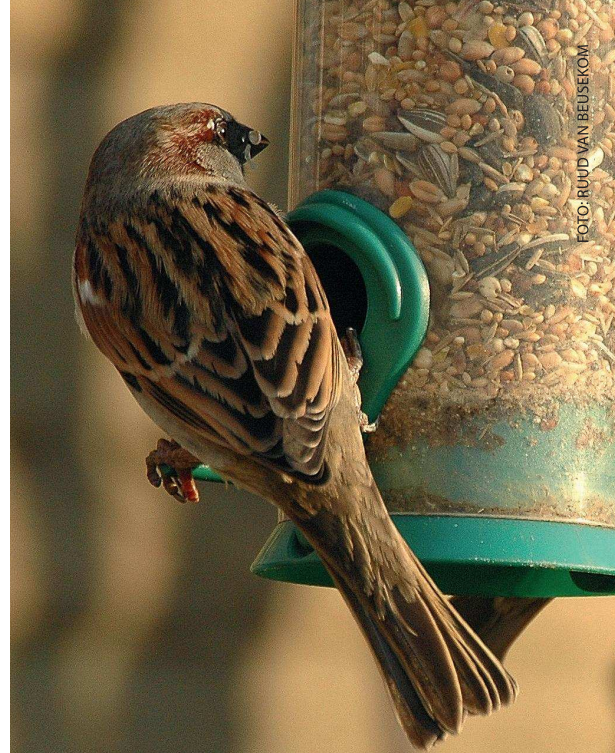

FOTO: RUUD VAN BEUSEKOM

Huismus

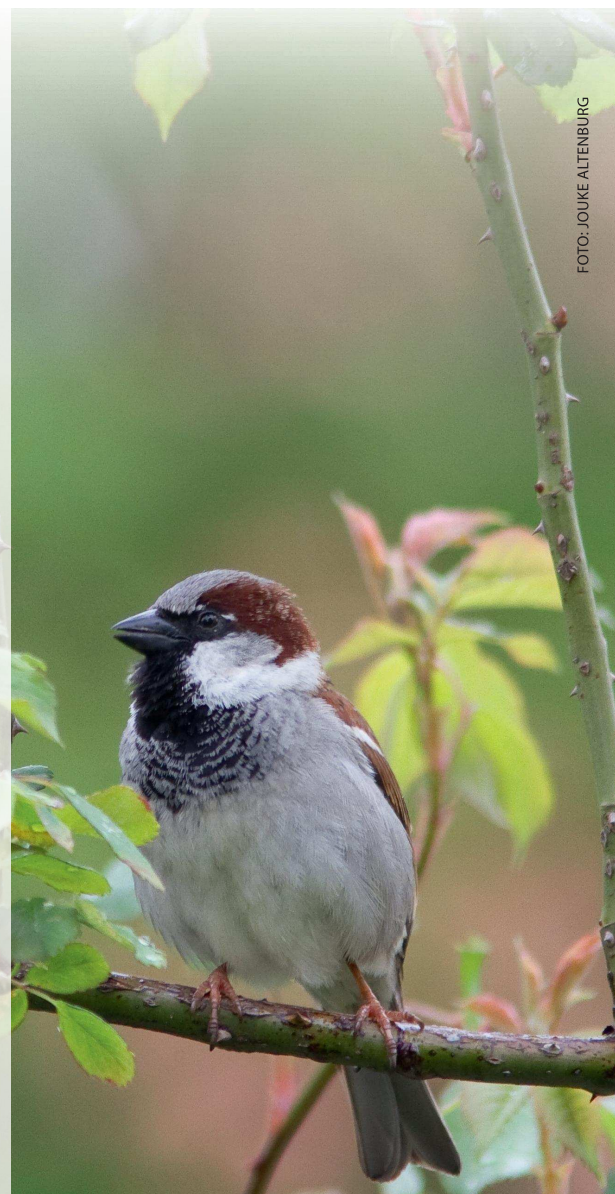

FOTO: JOUKE ALTENBURG